



Vällingklockan vid
Brinkens museum



Trevlig sommar!

Brinkens museum 30 maj 2008

Ordförandens tankar

Sommaren är återigen här och verksamheten på våra museer är i full gång. Arbetet under talkokvällarna har inletts och det finns verkligen uppgifter att ta sig an.

De traditionella evenemangen avlöser varandra under sommarens lopp. Båtens dag står nu först i turen vid Båtmuseet och därefter kommer sommarsamlingen vid Brinken, Blommornas dag och byggnadsarvsdagen.

Museerna öppnas officiellt först efter mid-sommar, men vi har redan haft besök av flera grupper, som hört sig för och kommit på besök. Det är vi ju förstås glada åt. Vi ställer gärna upp och förevisar våra byggnader och samlingar, för att inte tala om trädgården, åt alla som är intresserade.

Den sista boken i serien *Daniel Kiöping* trycks som bäst och kommer ut i juni passligt under bästa semestertid. Nu är det projektet klart och vi kan endast lyfta på hatten för de eldsjälur, som orkat föra projektet i hamn.

Att det är fråga om ett jättestor projekt förstår envar när man hör att i databanken finns samlat över 66.000 namn, vilka har kombinerats ihop i dessa släktböcker.

En annan bok, som föreningens styrelse engagerat sig i är den minnesskrift över stupade Malaxbor i fortsättningskriget, som Malax kommun ger ut i år. Styrelsemedlemmarna har insamlat uppgifter om de stupade och skrivit en kort berättelse om envar av dessa unga pojkar, som gav sina liv för fosterlandet.

I de andra kommundelarna Bergö, Petalax och Norra Pörtom har motsvarande föreningar insamlat materialet.

Föreningens sekreterare Gunnel Smulter drar det tyngsta lasset, genom att hon samlar in uppgifterna av alla skribenterna och sammanställer materialet så att det kan föras till tryckeriet.

Att samla in uppgifter om alla personer

har inte varit någon lätt uppgift eftersom det visat sig vara svårt att hitta sagesmän eller kvinnor, vilka kan berätta något om dessa unga män. En bidragande orsak är naturligtvis också att de flesta av dessa stupade var unga män, ja nästan endast pojkar med en mycket kort levnadsbana.

Det har i en del fall varit omöjligt att ens hitta ett fotografi på ifrågavarande person. Boken börjar emellertid ta form och vi tror att boken skall kunna utges ännu i år.

Föreningen har, såsom tidigare framkommit, ansvar för att bevara Långfors kvarn åt eftervärlden och det ansvaret försöker vi leva upp till. Finansieringen för restaurering av plåttaket håller på att lösa sig. Problemet är emellertid att vi lever i en sådan högkonjunktur på byggfronten att vi har svårigheter att hitta någon entreprenör, som har tid att åtgärda kvarnens tak i sommar. Vi har nämligen klart för oss att detta är en uppgift, som inte går att utföra med talkokrafter. Men det är ingen panik. Taket håller tätt, men skulle definitivt må bra av att åtgärdas.

På Kvarkens båtmuseum håller Herrgårds lada på att inredas och skall högtidligen invigas i samband med Båtens dag.

På Brinken är man i gång med att tömma fähuset på Orregården och förhoppningsvis skall arbetena med att inreda den byggnaden kunna påbörjas under sommarens lopp.

Trädgården vid Orregården har redan varit mycket på tapeten i vår med olika projekt. Dessa projekt kommer att fortsätta under sommaren och hösten. Dessutom har samarbete också etablerats med Malax 4H-klubb för att intressera ungdomarna för den unika trädgården.

En nyhet från i fjol är ett lopptorg, som upprätthålls på Brinken. På detta lopptorg säljs saker, som föreningen fått av i främsta hand dödsbon. Vi är noga med att fråga lov av vederbörande när saker och ting tas emot till museet, om man går med på att dessa säljs på lopptorget. Att föremål säljs beror på att vi från tidigare kanske har t.o.m. flera exemplar av ifrågavarande föremål eller att det inte är

Se fotograf Mikael Herrgårds utställning
Kust- och älvfiske i Kvarkens båtmuseum!



direkt musealt, men ändå har ett värde för den, som är intresserad. På detta sätt anser vi att föreningen får ett välbehövligt tillskott till sin kassa och föremål från dödsbon och liknande hjälper oss att hålla i gång verksamheten.

Fortsättningsvis är det viktigaste med dylika donationer emellertid att vi skall kunna utöka våra samlingar av föremål i våra museer. Så vi är glada åt alla kontakter, som tas när man anser att något föremål skulle höra hem endera på Kvarkens båtmuseum eller på hembygds museet vid Brinken.

Välkomna alla Malaxbor och även andra mera långväga gäster att titta in till våra museer i sommar

Gustav Smulter



Till museiföreningens första hedersmedlem utsågs **Helge Granholm** (t. h.) på höstmötet 2007. På samma möte utnämndes även postumt föreningens första ordförande Olav Ahlbäck, samt makan Ragna. Ovan överräcker ordf. Gustav Smulter på årets vårmöte ett diplom till Granholm, som efterträdde Ahlbäck som ordförande på 1980-talet. **Museiföreningen gratulerar!**

Elevbrist tvang 1908 den fasta slöjdskolan i Malax att anstå om att dess penninganslag skulle reserveras för motsvarande skolning någon annanstans (det skulle bli Pörtom). Men annars finner man redan från årets början många fruktbara och framgångsrika strävanden till fromma för utbildning och fostran i kommunen.

Från i december 1907 avlidna kantor Nesslers och Malaxbördiga Helsingforsläroverinnan Brita Herrgårds kvarlåtenskap erhöles i januari testamentspengar för medellösa barns folkskolgång respektive för barnkrubba. Viktigast var förstås ändå de alltjämt levandes engagemang, inte minst ifråga om folkbildning med litet äldre ungdom som huvudmålgrupp. Kring nyår startades en ambitiöst upplagd två veckors folkhögskolkurs, där bildningsivarna Johannes Klockars och Einar Spjut föreläste om en mångfald ämnen: kulturhistoria, bildningens natur, modersmålet, tideräkning, nordiskt forntidsliv, socialismen mm.

Vid planeringen av den nya vandrande folkhögskolan började Malax dessutom alltmer framstå som en särskilt lämplig och värdig startkommun för skolans vandring. Men ortsbarnas intresse för dylik verksamhet sträckte sig ännu längre. I en tidningsinsändare efterlyser "För saken intresserade Malaksbor" också en permanent folkhögskola på orten för att meddela "den högre bildning som vet och tänker, men trifs vid plögen".



En insändare i Vasabladet 26.6. 1908 vittnar om Malaxbornas folkbildningsintresse

Civilisationens framskridande märktes även på andra sätt. Den rätt livskraftiga lokala nykterhetsföreningen kunde på sitt årsmöte bl.a. konstatera att man numera övervunnit oseden med rusdrycker på begravingar, och att brännvin inte alltid längre bjöds ens på kör- och täckankalas.

* * *

Från föregående år fortlevde visst missnöje med postbetjäningen. K. Johansson klagar i Wasa-Posten 12.1. över ineffektiv frambefordran av brev och tidningar och över postföreståndarinnans ovänlighet. Och särskilt över att kunder som velat lösa ut en postanvisning t.o.m. upprepade gånger fått antråda hemfärden tomhänta efter beskedet att "det finns inga pengar nu, kom igen en

För 100 sedan

annan dag". Ett annat inslag i den lokala penninghanteringen var Malax sparbanks nya bestämmelser om minimidepositioner på 1 mk, medan insättningar över 5000 mk inte längre tilläts på samma bankbok.

* * *



Fil. dr. Arvid Neovius (1862–1918) åtnjöt Malaxbornas politiska förtroende, så helsingforsare han var. Fotot kan vara från Neovius militära karriär på 1880-talet.

I storpolitiken tydde mycket på att ryssarna åter ville skärpa greppet om Finland. Den försonlige generalguvernören N. Gerard avpolletterades, och än mer talande var Bobrikoffs tidigare kanslichef F. A. Seyns återkomst, nu som generalguvernörsadjoint. Man protesterade öppet, och det ryktades att någon gett Seyn en varnande tankeställare genom att placera ett porträtt av Eugen Schau-man på skrivbordet inför hans första besök på sin byrå. Tanken att finländarna skulle underkastas kejsardömet's allmänna värnpliktsordning väcktes åter, anspråk gjordes på överföring av Viborgs län till Ryssland, vissa ryska tidningar hetsade hårt mot Finland för påstådd separatism och t.o.m. förberedelser för väpnat uppror. Mera kända förrysknings- eller förtrycksåtgärder fick ändå anstå tills vidare.

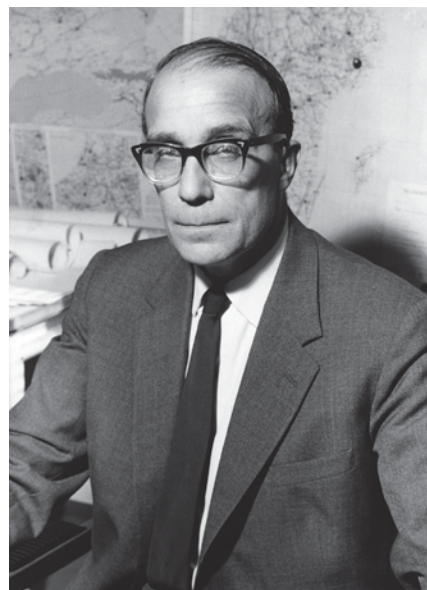
Den första demokratiskt valda finländska lantdagen upplöstes något i förtid, och nyval hölls i mitten av året. Svenskfolkets provröstningar gav i Malax, liksom vid föregående val, en tre-i-topp-lista med Helsingforsdoktorerna A. Neovius (1. plats) och E. Estlander, nu kompletterade med juristen E. G. Stenbäck från Vasa. I själva valet talade man om "Petalax-listan", från vilken samtliga kandidater blev invalda, de två förstnämnda med mycket höga röstetal. Det verkar som om man i Malax-Petalax mer än på annat landsortshåll haft förtroende för högre ständs- och huvudstads-

folk snarare än representanter för allmogen och den egna bygden. Säkert värdesatte man den fasta hållning karlar som Neovius och Estlander visat mot förtrycksåtgärderna kring sekelskiftet – bägge hade varit framträdande motståndsmän och opinionsbildare, och för någon tid förvisade ur landet.

* * *

Beträffande familjetilldragelser 1908 bör man påminna om sonen Helmers födelse 29.7 i lantmätarfamiljen Smeds i Petalax. Han kom till världen för att senare som vuxen bli geografiprofessor och bl.a. skriva avhandlingen *Malaxbygden*, ett digert geografiskt-historiskt standardverk om Malax och Bergö. Malax museiförening publicerade i fjol en nytgåva av *Malaxbygden* och uppmärksammar under det pågående året Helmer Smeds hundraårsminne bl. a. på hembygdsdagen i juli, där Smeds lärjunge och efterträdare Paul Fogelberg berättar om honom.

Leif Finnäs



Helmer Smeds (1908-1962), geografiprofessor och författare till avhandlingen *Malaxbygden*

Just nu intresserar oss

särskilt musikliv, biografkultur, möbelsnickeri och flottningsverksamhet i det gamla Malax. Har du bilder, texter, föremål, egna hågkomster eller annan information – kontakta t.ex. någon av museiföreningens styrelsemedlemmar!



"Propspicko", donerad av Ann-Mari Påfs 2008

Verksamhetsberättelse för år 2007

Allmänt

Inom föreningen verkar 4 huvudsakliga verksamhetsområden: Brinkens museum, Kvarkens båtmuseum, arkeologiska sektorn och lokalhistoriska sektorn. I anknytning till dessa eller som fristående verkar olika arbetsgrupper. Som bilagor finns skilda verksamhetsberättelser för Kvarkens båtmuseum samt för den arkeologiska och lokalhistoriska verksamheten.

Medlemmar

Föreningens medlemsantal var vid årets slut 210 personer. Understödsmedlemmarnas antal var fyra. Medlemsavgiften var 7 euro för person- och 17 euro för understödsmedlemmar.

Styrelsen

Till föreningens styrelse hörde ordförande Gustav Smulter, viceordförande Karl-Gustaf Dahlsten, sekreterare Gunnel Smulter, kassör Britt-Helen Flemming, Vidar Björknäs, Siri Hagback, Göran Strömfors (av styrelsen utsedd sekreterare för Kvarkens båtmuseum), Nils Sund och Inga Österblad samt Gunvor Brokvist och Leif Finnäs som adjungerade medlemmar.

Styrelsen höll 11 möten under året och behandlade 133 paragrafer. Stadegenligt hölls två föreningsmöten, vårmötet den 27 mars och höstmötet den 13 november 2007.

Arbetsgrupper och ansvarspersoner

Daniel Kiöping-släktforskningsgruppen: Siri Hagback (även distrib. av böcker), Leo Hallbäck

Trädgårdsgruppen: Inga Österblad

Lokalhistoriska gruppen: Leif Finnäs

Möbelsnickeri i Malax: Nils Sund

Fotogruppen: Göran Strömfors

Publikationsgruppen: Leif Finnäs, Helge Granholm, Göran Strömfors

Musikforskningsgruppen: Leif Finnäs, Kenneth Granback, Runo Östvall

Textilgruppen: Siri Hagback

Uställningsgruppen: Inga Österblad

Kvarkens båtmuseum: Göran Strömfors

Buffégrupp för båtmuseet: Ulla Herrgård

Järnåldersleden: Siri Hagback, Nils Sund, Elof Holmlund

Arkivgruppen: Siri Hagback, Inga Österblad, Karl-Gustaf Dahlsten (ansvariga för arkiveringen), Vidar Björknäs (ansvarig för tekniken)

Talkogruppen: Brinken: (manliga) Nils Sund, Karl-Gustaf Dahlsten, (kvinnliga) Gunvor Brokvist. Båtmuseet: Vidar Björknäs

Mediagruppen: Margareta Lindholm, Gunnel Smulter

Försälj. o. distrib. av trycksaker:

Karl-Gustaf Dahlsten

Aanackogruppen: Britt-Helen Flemming, Siri Hagback, Göran Strömfors, Karl-Gustaf Dahlsten (samt 2 st från Lions Club Malax)

Buffégruppen: Britt-Helen Flemming

Personal

Under sommaren arbetade följande avlönade personer vid föreningens olika verksamhetsställen. Lönerna kunde delvis finansi-

eras med understöd från Arbetskraftsmyndigheterna.

Emma Dahl, guide

Nathalie Holmgren, guide

Lina Nygård, guide

Jenna Smulter, vik. guide

Irma Lintulaakso, trädgårdsmästare

Harto Hattula, underhålls- och reparationsarbete

Lars Gustav Skog, underhålls- och reparationsarbete

Penningbidrag

Aktia Sparbanksstiftelsen i Malax

- för fähuset (Brinken) 2500 euro

- för Daniel Kiöping/Maria-boken 2000 euro

- för båtmuseets verksamhet 1000 euro

Svenska Österbottens Kulturfond

- för båtmuseet 2000 euro

- för hembygds-museet 2000 euro

Harry Schaumans stiftelse

- för trädgården 1000 euro

Svensk-Österbottiska samfundet

- för båtmuseet 700 euro

Malax kommun/fritids- och kulturnämnden

- verksamhetsbidrag 2250 euro

Donationer, bl.a. Långfors kvarn

Under året har föreningen fått motta många värdefulla donationer, vilka redovisas på skilt uppgjorda listor. Bland de större donationerna var Långfors kvarn. De sju delägarna till kvarnen (Vilhelm Ljungkvist, Boris Grönroos, Karl-Gustav Grönros, Birger Udd, Sven Börje Gullback, Stig-Johan Udd, Gunter Udd) undertecknade den 25 september gåvobrevet tillsammans med Gustav Smulter och Karl-Gustaf Dahlsten för Malax museiförening.



Långfors kvarn, "Åddas kväane", 28.3.2008

Publikationer

I april utkom som nyutgåva i faksimil Helmer Smeds år 1935 framlagda doktorsavhandling Malaxbygden.

Föreningens medlemsblad Vällingklockan utkom två gånger under året. Innehållet omfattade huvudsakligen information om föreningsverksamheten samt en del lokalhistoriskt stoff – bl.a. inleddes en serie med återblickar på förhållandena i Malax för 100 år tillbaka.

Aanacko, lotteri

Aanacko 2007 trycktes i 1100 exemplar. Al-manackan gjordes även i år som ett samarbete mellan museiföreningen och Malax Lions Club. Från museiföreningens sida sammanställdes materialet av Karl-Gustaf Dahlsten, Britt-Helen Flemming, Siri Hagback och Göran Strömfors. Ett jullosteri ordnades också under verksamhetsåret.



Fjärilsträdgården och soldattorpet, augusti 2007

Brinkens museum

Museet höll öppet under tiden 26.6 – 5.8.2007 kl. 13–18 alla dagar förutom måndagar och tisdagar då museet var stängt. Emma Dahl och Lina Nygård var anställda som guider.

Museet hade flera hundra besökare både från när och fjärran. Också många olika grupper besökte museet, allt från skolklasser och marthaföreningar till tempelriddare och byaforskare.

Talkofolket ställde troget upp även denna sommar. En hel del arbeten utfördes, bl.a. har talkogänget iordningställt en regnvattensamlare, målat golvet i Malmkaalas stugo, rödmylat härbre och snickarboa, arrangerat pärtspikantalko (nytt tak på bodsbyggnaden), skött trädgården, skördat och tagit tillvara bär, saftat och bakat samt iordningställt utställningarna. Övermalax- och Yttermalaxmarthorna städade Tuvasgården resp. Orregården inför säsongen.

Den 18 juni restes flaggstängen, som donerats av Ulla Herrgård och Nils Forsbacka.

Irma Lintulaakso skötte trädgården även detta år. Blommor och frön från den egna trädgården såldes både vid museet och vid olika evenemang.

Inför Europas byggnadsarvsdag blev Kronomagasinet städad både på utsidan och insidan. Dessutom har stentrappan vid Kronomagasinet återställts enligt tidigare modell. Lars-Erik Hallbäck har gjort det nya räcket.

Årets evenemang

En guidad vandring längs Järnåldersleden arrangerades den 4 juni. Ett 10-tal personer hade sökt sig till Nissashaga för att på ort och ställe få höra Siri Hagback berätta om forngravar och offerplatser.

Båtens dag hölls den 16 juni i strålände solsken med många besökare. Båtmuseets sekreterare Göran Strömfors tilldelades Hembygdsförbundets förtjänsttecken, som överräcktes av Tom Sandström, verksamhetsledaren för Finlands svenska hembygdsförbund.

Hembygdsdagen hölls den 8 juli i regnigt väder. Klimpsoppa serverades i lador och under tältdukar, men huvudfesten flyttades till Köpings skola. Festtalet hölls av professor Nils Erik Villstrand, som berättade om hur det gick till då Malax socken bildades. Ett 100-tal festdeltagare kunde ta del av ett intressant program. Efter programmets slut kunde besökarna igen söka sig till Brinken för att där avnjuta kaffe och rabarberkaka.

Lions Club Malax utnämnde traditionsenligt Årets Stojetar, och i år erhöll Göran Strömfors titeln.

Sång- och musiktillfälle med Visans vänner arrangerades den 15 juli. Även denna tillställning fick flyttas inomhus (Orregården) p.g.a. regn. Ett 30-tal personer deltog.

Blommornas dag hölls den 5 augusti. Evenemanget lockade en hel del besökare fastän det var många andra evenemang samma dag, bl.a. kyrkans 400-årsfest med invigning av nya begravningsplan och besök av biskop Gustav Björkstrand. Floristen Lenita Kanto berättade om hur man plockar blommor och sedan fick besökarna plocka egna blommor och Kanto visade hur man band ihop blommorna till buketter. Vädret var vackert och besökarna verkade trivas med att vandra och plocka blommor bland Orregårdens blomsterprakt.

Europas byggnadsarvsdag arrangerades den 5 september vid Kronomagasinet. Ett 80-tal personer hade sökt sig till magasinet och kunde lyssna på Siri Hagback, som berättade om Kronomagasinet historia. Kronomagasinet eller Sockenmagasinet, som ägs av museiföreningen, är byggt år 1754 och torde vara den äldsta byggnaden i Malax.

Loppmarknad arrangerades under sommaren varje måndagkväll mellan kl 18-20 samt vecka 29 och 33 alla kvällar mellan kl 18-20 resp. kl 17-19. Försäljningen har gått bra, varför fortsättning säkert följer. Karl-Gustaf Dahlsten har skött om loppisverksamheten på ett föredömligt sätt.

Malax 400 år

Malax socken fick sockenrättigheter den 9 oktober 1607 och firade således 400 års jubileum 2007. Museiföreningen har i samarbete med kommunen och kyrkan arrangerat och deltagit i olika evenemang under jubileumsåret. Några plock ur verksamheten:

- Museiföreningen tryckte ark med brevlutarmärken, som alla visar motiv från Malax, både från äldre tid och nutid.

- Utställningar vid Brinkens museum: flygfotografier över Malax från 1960-61-talen, kläddutställningen "Så här klädde vi oss förr – kläder från 1700-, 1800 och 1900-talen", samt en utställning av fälltäcken

- Kommunen sammanställde en utställning med fotografier från hela nuvarande Malax och hela 1900-talet. Utställningen har ambulerat i de olika kommundelarna. I fotogruppen deltog från museiföreningen Gunnel Smulter, Göran Strömfors och Inga Österblad.

- Lagom till festligheterna utkom Malax historia del I. Medlemmar i historikkommittén från museiföreningen var Leif Finnäs, Gunnel Smulter, Gustav Smulter samt Lorenz Uthardt.

- Historikkommittén arrangerade jubileumsseminariet "Märkeskvinnor och -män" den 6 oktober i Församlingshemmet. I seminariet medverkade Siri Hagback, Nils-Erik Nykvist, Jan Lindgård, Gustav Smulter, Lars-Göran Sperring och Lorenz Uthardt samt Malax hornseptett under ledning av Runo Östvall.



Tufvasgården med rödmyllade uthus, Brinkens museum, augusti 2007

Övrigt

- Föreningen stod värd för Arkivkliniken, som arrangerades av Finlands svenska hembygdsförbund i Kommungården lördagen den 24 mars. Fyra föreläsare samt ett 40-tal åhörare deltog.

- Landskapsmuseiforskare Kaj Höglund från Österbottens museum besökte museiområdet i april.

- Ett enhälligt höstmöte utnämnde Helge Granholm till hedersmedlem. Dessutom beslöt mötet att postumt utnämna Ragna och Olav Ahlbäck till hedersmedlemmar.

- Göran Strömfors har sammanställt nya julkort med 6 olika motiv. Julkorten, som trycktes i 6000 exemplar, har varit omtyckta och sålt bra.

- Föreningen deltog i julmarknaden vid Malakta och sålde bl.a. 300 julkort och 38 Aanackor.

- Jenna Smulter har varit ansvarig för hemsidan samt gjort programblad och broschyrer till de olika evenemangen.

Malax den 15 februari 2008

Gunnel Smulter, sekreterare

Verksamhet 2007 vid Kvarkens båtmuseum

Organisation,

öppethållning, guider, anställda

Kvarkens båtmuseum hör till Malax museiförening rf, vars styrelse leder båtmuseets verksamhet. Museet har en regional inriktning och äger idag (31.12.2007) 76 båtar, 76 båtmotorer och 2375 katalogiserade föremål från olika kustkommuner i landskapet Österbotten. Kvarkens båtmuseum är idag Finlands största båtmuseum för bruksbåtar.

Båtmuseet hölls i år öppet varje dag (utom måndagar) kl 13-18 efter midsommaren, 26 juni–5 augusti. Anställda sommarguider som turat varandra var Nathalie Holmgren och Jenna Smulter, som även katalogiserat och utfört andra göromål vid museet. Styrelsemedlemmar har guidat vissa öppethållningsdagar.

Harto Hattula, anställd under sommaren via Arbetskraftsbyrån, har hållit den yttre miljön i utmärkt skick och även utfört andra göromål vid båtmuseet (liksom vid Brinkens museum).

Besökare

Enligt gästboken har museet besökts av 659 personer som skrivit namn i gästboken. Till detta kan läggas ca 100 som inte registrerat sig på Båtens dag. Antalet besökare är därmed ca 150 flera än ifjol. Registrerade talkopersonbesök är 389, ett antal som är större än fjolårets (317). Ca 1200 besök torde därmed ha gjorts vid båtmuseet (alla skriver inte sina namn i gästboken). Många besökare är från finska inlandet, en del även från utlandet, resten är från Svensk-Finland.

Studiebesök vid båtmuseet gjordes av sju grupper från andra kommuner och av en skola från Malax, Tuv åk 3-4.

Utställningar

Utställningarna *I fålan* och bildutställningen *Säljakt i Bottniska viken* var även i år framme, liksom 60 österbottenska båtritningar (SLS, 1920-tal). *Svalustjärten – ett båtbygge* och *Pjäxan* togs ner i år och visades som blädderutställningar. I stället utställdes 118 båtbilder från Österbotten (SLS-bilder från 1920-talet, A3-format), som även innehöll bilder om båttillverkning. Utställningen om strömmingsfiske kompletterades även i år. Några nya infotavlor om båtar och om Märanders båtverkstad i Sundom tillkom även.

I början av året utlånades 30 resp. 7 föremål till utställningar som ordnades i Helsingfors och Tammerfors av Vasa Centralsjukhus i samband med en läkarkongress och värvningskampanj av sjukhuspersonal till Vasatrakten. Den 16-18 oktober hölls en internationell sälkonferens i Vasa. Till denna utlånades en fåleka samt andra säljaktsföremål. I samband med tillfället framställde Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet en engelskspråkig version av vår utställning *Säljakt i Bottniska viken*. Båtmuseet fick efteråt denna version som donation. – I slutet av året planerades nästa års bildutställning med fotograf Mikael Herrgård.

Båtens dag

Den 16 juni kl 13-18 hölls Båtens dag -evenemanget för andra året med ca 250 deltagare. Tillställningen genomfördes i fint väder. Mycket uppskattat var Kvarkenrådets och Anita Storms m.fl. presentation av sälen och sälskinsprodukter. Bl.a. visades hur en säl flåddes och skinnet bearbetades. Eminent konferencier var Gustav Smulter. I bilaga framgår närmare programmet under dagen.

Talkoträffar, utförda arbeten

Hela 22 gemensamma torsdagstälkon hölls vid båtmuseet den 10 maj – 4 oktober, med 5-19 deltagare per kväll. Även flera mindre organiserade talkotillfällen har hållits. Följande större arbeten har utförts dessa kvällar och dagar:

- Återkommande städning, dammsugning, fönstervätt, lövräfsning ...
- Köket i verkstan har nyinretts. Ett kylskåp har inköpts.
- Iordningställande inför Båtens dag
- Flottningskjulet färdigställs invändigt med skivor. Elektricitet och utställningsbelysning installeras av Mikael Dahl.
- Arrangerande av båt till FST:s sångprogram Fångad av en sång
- Utställningsarbeten (bl.a. 118 båtbilder), pikkakällarbeten, motorarbeten, inredning av Köpings järnbåt ...
- Herrgårds lada: Plintkomplettering, ritverket uppförs, åsarna lyfts på plats av Kjell Våglund (talko) med skogskran den 12 juli, takstolar, skäggbräder, plast och underlägg för takplåt görs, väggpanel och ribbor spikas, brotrappa, golv och dörr insätts. Allt detta avslutades den 30 augusti då 39 talkoarbetare firade museiföreningens "talkoavslutning" i ladan. Uppförandet av ladan var årets kraftprov, som förlopte väl. Vidar Björknäs, talkochef, såg alltid till att material fanns på plats i tid.

• Ramverket till dörren gjordes i Nils Forsbackas verkstad. En del bräder donerades av Yttermalax skifteslag från en förfallen byggnad vid Solfrån, en del material (golvvirke, ribbor, plåtar) inköptes.

• En stor al och en sålg fälls invid vägen före utjämning av tillkörda jordmassor.

• Bror Antus kajak uppsattes i taket i Långs lada och resterna av en Lappfjärds-ekstock har hängts i vajrar i stockhuset.

Även många enskilda, spontana talkoinsatser gjordes under året. Olika talkoinsatser finns nedtecknade i gästboken. Bror Antus har varit särskilt aktiv med olika göromål och bl.a. skött båtmotorerna och kompletterat förteckningar på båtar och motorer, nät, och den nya specialiteten "pikkakällar". Andra mycket aktiva talkoarbetare har varit Vidar Björknäs (talkochef), Nils Forsbacka, Reijo Hedman, Ulla Herrgård, Gunnel Smulter, Nils Sund, Ralf Söderback, Evert och Göran Strömfors, Klas Våglund, och Inga Österblad. I gästboken framgår även andra namn.

Vid grävningar i Åminne fördes jordmassor till både parkeringen och till stranden vid



Nätstickor, donerade 2007 av Mikael Brännback

stockbåhuset. Dessa utjämnades av Bröderna Hemming som talkoinsats. Från landsvägen till verkstadsknuten nedgrävdes en elledning. Byggfirma Ove Lindberg gjorde på entreprenad, enligt museistyrelsens beslut, en grund med 8 plintar för en gång mellan Långs och Herrgårds lador. Gången färdigställs vintern 2008. Nya brandsläckare har inköpts i år.

Andra aktiviteter

Den 10 juni ordnade Malax konstklubb ett akvarelläger vid båtmuseet med 16 deltagare. Akvareller var utställda på Båtens dag och senare under sommaren. Båtmuseet höll tre båtar under inspelningen av FST:s sångprogram Fångad av en sång vid Åminne Folkpark. I postrodden Björkö-Holmön deltog båtarna Storskär (museets båt) och Tilda af Malax från Malax. I besättningarna deltog flera aktiva personer kring båtmuseet. I båtmuseet höll Österbottens turism ett allmänt infotillfälle om Kvarkens världs naturarv, som båtmuseet marknadsför med broschyrer.

Donationer, bidrag

Många personer donerade värdefulla föremål under året. Donationerna är förtecknade på skilda blanketter. En julle, "sågjulla", donerades av Bror Svenns, samt en räddnings-/förbindelsebåt (som hört till ett segelfartyg) av Pasi Nieminen, Valkeakoski. Resterna av en gammal ekstock som hittats i ett kärr i Lappfjärd på 1960-talet deponerades i museet av Kristinestads sjöfartsmuseum. Ekstocken hängdes vackert i vajrar från taket i stockhuset. För en dendrokronologisk tidsbestämning har Stefan Blomqvist tagit borrhov ur plankbitarna. Tidsresultatet har ännu inte fått fram. Pikkakällar, båtmotorer, en landmotor, ett segel från 1915, en brandspruta, nätstickor, en sjömans kista, barkknivar är exempel på donationer i år. Båtmuseet har nu 2375 katalogiserade föremål. Skilda förteckningar finns för båtar, motorer, segel och nät.

Båtmuseet har erhållit större penningbidrag för verksamheten av Svenska Österbottens Kulturfond (2000 e), Sparbanksstiftelsen i Malax (1000 e), Svensk-Österbottiska Samfundet (700 e) samt av Malax kommun (via museiföreningen).

Information, marknadsföring

Information om båtmuseet har getts genom en fyrspråkig broschyr i färg, genom årsbroshyren, i Internet på SÖFUK:s "museisida" och på museiföreningens egen hemsida, som skötts av Jenna Smulter. Små notiser har ingått i Vasabladet. Pohjanmaan radio besökte även museet. I den finska tidningen Opettaja/Retkiopas presenterades båtmuseet på ett uppslag (även färgbilder) som ett lämpligt utfärds mål för skolelever i Finland.

På höstsidan genomgicks vid flera besök museets Sundombåtar av Bertel West och Elof Rosendahl (Sundom) med Bror Antus som guide. Även Sundombåtbyggarna Ture Marander och Levi Backholm deltog och försökte identifiera båtbyggare utgående från båtarnas formspråk. Resultatet presenterades i Murmursunds Allehanda i slutet av året.

Båtmuseiinformation till föreningsmedlemmar har skett via Vällinglockan, infobladet, som utkom i juni och december. I Åminne Folkpark gör fålekan (kat.nr 407) fortsatt reklam för båtmuseet i restaurangens tak.

Båtmuseets bibliotek har kompletterats i år och innehåller nu 136 böcker. Det finns i arkivet vid Brinkens museum. Biblioteket och tidningsklipparkivet har skötts av Inga Österblad. Bildarkivet, som kontinuerligt kompletteras med både verksamhetsbilder och skanningar av lånade bilder, handhas av Göran Strömfors, som även skött korrespondensen kring båtmuseet. Den fyller även i år två mappar med ca 250 inkomna och avsända ärenden. Förutom dessa mappar ger gästboken detaljerade uppgifter om årets verksamhet. I slutet av året utsändes via Vällinglockan ett tack och en nyårshälsning till alla som under året gynnat båtmuseet.



Resterna av "kärreksstocken" från Lappfjärd

Övrigt

Verksamheten har i år varit intensiv och utvecklingen är fortsatt positiv. Informationen kring båtmuseet, dess föremål och utställningar kan ännu förbättras och besökarantalet kan bli större. Det är, liksom ifjol, några sporrande uppgifter för nästa år. Årets verksamhet är en bra grund för detta.

Malax den 3 februari 2008

Göran Strömfors

Sekreterare för Kvarkens båtmuseum

Sammanfattning av lokalhistorisk verksamhet år 2007

Lokalhistoriskt forskningsarbete

För den år 2001 startade lokalhistoriska verksamheten var alltjämt Leif Finnäs huvudansvarig. Årets arbete förlöpte såväl mer som mindre formellt i arbetsgrupper och genom enskilda insatser. I mera formellt konstituerade grupper fortsatte utforskandet beträffande det tidigare musiklivet, liksom släktutredningarna beträffande Daniel Kiöpings efterkommande, medan gruppen rörande tidigare möbelslöjd i stort sett låg vilande. Leif Finnäs insamlande av uppgifter om Äminnefamiljen Malmberg fortsatte, bl.a. i form av en Sverigeresa för sammanträffande med "Bagar-Anna" Malmbergs döttrar.

Ett nytt projekt för året var inledandet av förberedelserna för en publikation om Torsten Lindgårds (1907–1977) liv och verk. Avsikten är att den nämndes brors sonson Jan Lindgård i samverkan med föreningen under 2008 skall utarbeta en publikation innehållande personbiografiskt stoff om Torsten Lindgård och ett urval av dennes skriftställarlaster.

Publikationer

På ursprungligt uppdrag av kommunens historikkommitté publicerades i april som nyutgåva i faksimil Helmer Smeds tidigare år 1935 utkomna avhandling *Malaxbygden. Bebyggelse och hushållning i södra delen av Österbotens svenskbygd. En studie i människans och näringslivets geografi*. För utformning av tillagda ingressdelar, bearbetning av kartmaterial, slutredigering och tryckerikontakter stod Leif Finnäs och Göran Strömfors.

Föreningens boklager samt distributionen av böcker till kunder och försäljningsställen handhades som tidigare av Karl-Gustaf Dahlsten och (betr. Daniel Kiöping-böckerna) Siri Hagback. En intressant ny utpost för spridningen av böcker etablerades genom att ett större antal av föreningens publikationer rekviderades för att säljas vid Ålands jakt- och fiskemuseum på Eckerö.

Övrig verksamhet

Information om museiföreningens publikationer förmedlades bl.a. via broschyrer och medlemsbladet Vällingklockan. Av de i den lokalhistoriska verksamheten engagerade svarade Leif Finnäs och Göran Strömfors också för arbetet med nämnda medlemsblad, den senare även för utformningen av annat informationsmaterial.

Beträffande verksamhetens anknytningar till projekt utom föreningen kan nämnas att ordf. Gustav Smulter, sekr. Gunnel Smulter och Leif Finnäs ingick i en av föreningens föregående ordförande Lorenz Uthardt ledd kommunal kommitté, som ombesörjde färdigställandet av Malax historia del I, och i oktober arrangerade ett seminarium vilket ingick i programmet för kommunens 400-årsjubileum.

De för verksamheten viktiga arkivfunk-

tionerna utvecklades under året genom fortsatt arbete med att i det nya hembygdsarkivet inordna och katalogisera material, samt komplettera och förbättra inredning och apparatur.

Malax, kyrkbacken, den 14 februari 2008
Leif Finnäs



Välordnade hyllor i vårt nya hembygdsarkiv, lokalhistorieforskarens guldgruva.

Arkeologisk verksamhet under år 2007

Den 22 maj var det storstädning i stugan vid Järnåldersleden i Nissashaga. I drygt 25 år har den varje vår sopats ren från tak till golv och golvet skurats med tallsåpa och varmt vatten, som tagits med i plastdunkar. Blombänken längs väggen och rabatterna runt syrenen och rosbuschen krattades och gödslades som alla tidigare vårar. Det har aldrig skett något ofog i stugan under alla dessa år och vi hoppas att det fortsätter så även i framtiden.

Nya markägaren Christer Finne var med och bekantade sig med vandringsleden, vi får fortsätta som tidigare på området. Han lovade att ta bort några granar. Leden städades och offergroparna sopades ur. Vi diskuterade också möjligheten att hålla får på bete i hagen under sommaren. Det fanns fortfarande risk för att de kunde bli rivna av någon varg men eftersom ingen sett några vargar i området under vintern så tog vår ordförande Gustav Smulter risken och köpte får som installerades i hagen efter att Elof Holmlund och Gustav Smulter reparerat stängslet. De skötte också om att det fanns vatten och bete för dem hela sommaren.

4 juni var det annonserad guidad tur längs leden, 14 personer skrev i gästboken. Siri Hagback var guide.

5 juni besöktes leden av Pohjanmaan radio/Yle och Vesa Rantala som under vandringsleden översatte till finska vad Siri Hagback berättade.

21 juni slogs gräset och räfsades bort av Evert och Solveig Strömfors och Elof Holmlund.

9 juli sattes den nya fina skylten upp vid stigen upp till stugan, det är nu lätt att se var Järnåldersleden börjar.

I gästboken har 135 personer skrivit sina namn. Vi vet att alla inte skriver.

1 september besökte Vesa Laulumaa och Piritta Häkälä från Museiverket området i Nissashaga i samband med att de var två veckor i Malax för inventering.

De hade en lista från Museiverket med 112 registrerade fornminnesplatser i Malax, listan innehöll även platser i Petalax. Fornlämningarna behöver inventeras och kontrolleras i vilket skick de befinner sig i dag. De får nu en exakt markering genom GPS, det blir mycket lättare att hitta dem, inte minst för alla inom skogsbruket.

Det finns många fornminnen och gravar som inte är registrerade i Malax och Petalax, trots det stora antalet av 112 platser, och dessa kommer nu med i inventeringen och registreringen som gjordes i september 2007 och fortsätter två veckor i april-maj 2008.

Malax är en av de få kommuner som nu har fått inventering från Museiverket. Det kostar pengar både för kommunen och Museiverket men vi skall vara tacksamma för att det blir utfört.

Siri Hagback.



Textilgruppens verksamhet under 2007

Museiföreningens flitiga talkodamer arbetade många måndagkvällar och även dagtid med att vädra och föra över textilier från Tufvasgården till Arkivet.

Det var mycket arbete med utställningen "Kläder från förr" i Tufvasgården med anledning av att Malax kommun firade 400 år. Avlagda skyltdockor inköptes från Halpa Halli i Vasa för att få en sevärd utställning. Kläderna skulle visa hur Malaxborna klätt sig under århundradena så kjolar, mäckor, huvuddukar, skjortor, byxor, randiga stickade strumpor plockades fram ur lådorna. De flesta plaggen fordrade en omgång med strykjärnet för att se klädsamma ut. I kammaren i Tufvasgården fanns granna fälltäckor och handkläden utställda. Utställningen uppskattades av besökarna, den filmades och kommer att visas i Lokal-TV.

Det var även mycket arbete att plocka ner utställningen och hitta lådorna där plaggen skulle in för vidare uppbevaring. Även nu ställde talkodamerna upp.

Guiderna katalogiserade textilier som plockades in i lådor i Arkivet.

Siri Hagback

Ovanstående redogörelser för museiföreningens verksamhet föredrogs och godkändes vid årsmötet den 27 mars 2008.

Har du bio- och filmminnen?



Filmcentrum Botnia efterlyser hågkomster förknippade med film och bio. Frågor som dessa kan t.ex. vara aktuella:

- Vilka är dina första, bästa eller mest speciella filmminnen?
- Vad betydde bion för dig och din omgivning som filmförmedlare och annars, t.ex. som umgänges- och samlingspunkt?
- Vilken roll spelade filmerna för de ungas attityder, världsuppfattning, drömmar?
- Vilken inställning hade man till film och bio i din närmiljö?
- Vad tycker du man förlorat/vunnit med dagens utveckling beträffande filmvisning och -distribution?

Fundera litet över någon eller några frågor som de nyssnämnda, eller välj fritt vilka andra aspekter som helst av dina film-

På Malaxbiografen Bio Lyrans trappa står fr.v. Paul Bonnäs, Inga Långström, Linnea Eriksson och Ernst Ahlskog. Okänd fotograf.

och bioerfarenheter. Skriv ned minnena eller kommentarerna och observera att inga krav förstås ställs på skriveriets längd eller litterära nivå. Korta nedteckningar på pratprosa av enstaka episoder är lika välkomna som långa och välformulerade uppsatser!

Sänd dina bidrag helst inom juli månad till Filmcentrum Botnia, Wolffskavägen 36 F 11, 65200 Vasa (eller med e-post till projekti@elokuvakeskusbotnia.org). Speciellt om hågkomsterna gäller Bio Lyrans i Malax tar naturligtvis också museiföreningen gärna emot en kopia av dina anteckningar, och kan också vidareförmedla dem till filmcentret. Bio-biljetter utlottas bland alla som sânt in bidrag.



Övermalax-marthor städar i Tufvasgården 21 maj. Mat-
tor och sängkläder vädras bl.a. Foto Gustav Smulter.



Järnåldersleden i Storsjön vandrades den 2 juni med
inmot 20 deltagare. Guide var Siri Hagback. – Även i
år kommer får att beta den ingärdade hagen invid leden.
Foto Jenna Smulter.

Båtens dag

- mycket nytt att se vid båtmuseet

När detta skrivs förbereds Båtens dag och när detta läses är dagen hållen. För dig som missade Båtens dag-tillställningen finns en hel del nytt att se vid båtmuseet:

- I den färdigställda (Ulla) **Herrgårds lada** som invigdes finns en högklassig utställning: **Kust- och älfiske – människorna, arbetet och båtarna**. Ett 40-tal tavlor med informativa och vackra bilder av fotograf Mikael Herrgård är utställda.
- I det lilla **flottningsskjulet** som också invigdes visas en utställning **Flottning i Malax**. Bilder, texter och föremål är utställda. Den "permanent" utställningen kommer att "leva" allteftersom nya bilder och föremål fås.
- Missa inte **vår ståtliga vinternot**, som donerats av Per-Olof Widner i Nykarleby.



"Vasstalko" hölls 3 april invid båtmuseet. Vassen ska
läggas på stockbåthuset vid båtmuseet i sommar.



Projekt Orregårdens trädgård startade med frösädd som
tema 26 april. Susanne Lagus och Ilma Lintulaakso leder
projektet.



Vinternoten anländer 17 maj till båtmuseet. Här lossas
lasten av Lars-Erik Hallbäck och Gustav Smulter som
hämtade noten, samt Bror Antus. En mycket välkommen
donation!

Bli medlem!

Museiföreningens medlemsantal är nu strax över 200. Men vi kunde vara betydligt fler med den livliga verksamhet vi har. Du som känner intresse för vår verksamhet – bli medlem! Du som redan deltagit i vår verksamhet – bli medlem!

Medlemsavgiften är även år 2008 endast 7 euro, liksom de senaste åren. För denna fås information om verksamheten via *Välling-klockan* två gånger per år (i maj-juni och i december) samt årsbroschyrer m.m. För avgiften fås dessutom – helt gratis! – tidningen *Hembygden* (5 nr/år; normalpris 10 euro/år), som är Finlands svenska hembygdsförbunds tidning.

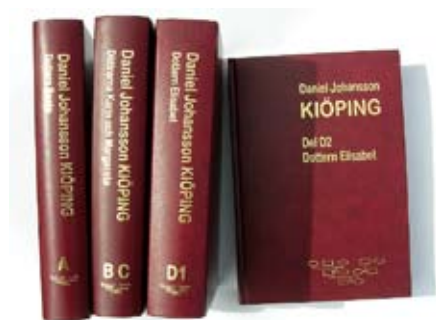
Kontakta vår kassör Britt-Helen Flemming, 06-3654572, om du vill bli medlem. **Varför inte "värva dig själv" samt två andra personer som nya medlemmar – då får du gratis böcker och vykort till ett värde av 12 euro!**

Välkommen med!



Nya vykort har tryckts i vår: tre från Brinkens museum, tre interiörbilder från Kvarkens båtmuseum och två vyer från Storskär i yttre skärgården med motiv av en jungfrudans och den medeltida begravningsplatsen. – Vykorten kan köpas bl.a. vid våra museer. Pris 0,50 euro/st.

Nya trycksaker!



Daniel Kiöping-släktverket

är nu klart då sista delen om dottern Maria utkommer i juni. Därmed är serien komplett och ett mångårigt arbete avslutat. Pris för Maria-delen: 50 euro. Övriga delar till specialpris.



MALAX MUSEIFÖRENING rf

Ta kontakt!

Närmare uppgifter om medlemskap, talkoarbeten, donationer m.m. ger **styrelsemedlemmarna 2008:**

Gustav Smulter (**ordf.**) 322 1961
Karl-Gustaf Dahlsten (**viceordf.**) 365 4371
Vidar Björknäs 365 1297
Britt-Helen Flemming (**kassör**) 365 4572,
Siri Hagback 365 4344
Gunnel Smulter (**sekr.**) 365 4595
Göran Strömfors (**båtmus. sekr.**) 365 1123
Nils Sund 365 4152
Inga Österblad 365 1808
Gunvor Brokvist (adjungerad) 365 4152
Leif Finnäs (adjungerad) 365 1063

Vid museernas öppethållning:

Brinkens museum 365 1913,
Kvarkens båtmuseum 365 1933

Internet: <http://museum.malax.fi>

Hällingklockan. Juni 2008.

Redaktion: Leif Finnäs, Gunnel Smulter och Göran Strömfors (även layout och bilder om ej annat nämns).



Kust- och älvfiske

– människorna, arbetet och båtarna

I skriften skildrar **Mikael Herrgård**, känd fotograf på Vasabladet, österbottniskt kust- och älvfiske på 1970–80-talet. De flesta av de 70 unika bilderna har inte tidigare publicerats, och de utgör en hyllning till de människor och det arbete som presenteras. Skriften visar även österbottniska öckstockar, båtar och båtbyggande, samt ger en inblick i människors vardag och traditioner, t.ex. färskall på Björkö. De flesta av bilderna finns även sammanställda i en utställning. – I två artiklar av **Bertil Bonns** och **Richard Hudd** tecknas en bakgrund till Herrgårds bilder.

Pris 15 euro



Malax historia, Del 1,

utgiven av Malax kommun, utkom hösten 2007. Den kan köpas på Kommungården och biblioteket i Yttermalax, och vid Aktia Bank och Vasa Andelsbank i Övermalax, men också vid våra museer. Pris 25 euro.

Evenemang

Njut av sommaren och hösten! Vandra längs **Järnåldersleden** i Storsjön och **Fäbodstigen** i Molapne!

Hembygdsdagen

söndagen den 6 juli kl 13

(mat före!)

Projekt Orregårdens trädgård

pågår och handhas av Susanne Lagus (3651944) och Irma Lintulaakso. Flera delarrangemang med olika teman som anknyter till trädgården hålls fram till senhösten. Se blänkare i Vasabladet och/eller uppsatta affischer! – Kom också ihåg:

Blommornas dag 17 augusti kl 13



Bydegården presenteras

söndagen den 14 september kl 13

Malax ungdomsförenings hus, Bydegården, uppfört och invigt 1922, presenteras då av **Lars-Göran Sperring** genom en guidad rundvandring ute och inne. Bl.a. visas den fint restaurerade Marthasalen med väggmålningar från 1949. Tillika berörs kort Malax ungdomsförening, grundad 1888 som första ungdomsförening i Svenskfinland, och föreningens stiftare, folkbildaren Johannes Klockars. – Kaffe serveras av Malax UF efter guidningen.



Årets tema för Europas byggnadsarv är föreningshus, som kommer att uppmärksammas med olika evenemang i Europa och speciellt den 14 september. Malax ungdomsförening firar i år 120-årsjubileum i anrika Bydegården, så vad passar då bättre än att uppmärksamma denna ståtliga byggnad.

För femte året i rad deltar museiföreningen i byggnadsarvsdagarna. Tidigare har Malax kyrka, Kyrkskvären, Långfors kvarn och sockenmagasinet uppmärksamats. Evenemangen har varit mycket uppskattade och ett sätt att lära känna hembygden, närmiljön.

Svensk info om Europas byggnadsarvsdagar fås på adressen http://www.rakennusperinto.fi/muuta_sisalto/erp/sv_SE/deb/

